

Oktatási Hivatal

A 2007/2008. tanévi

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

első (iskolai) fordulójának

javítási-értékelési útmutatója

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOMBÓL

POROZUMENIE TEXTU

1. Rozprávanie v prvej osobe; vysoký stupeň subjektivity; vnútorný monológ; slabý dej; dôraz je na citovom prežívaní udalosti; zrastenosť človeka s prírodou; uprednostňovanie dedinského života (oproti neistému, tuláckemu životu); kontrast dobra a zla; láska, detstvo, spomienky a podobne. (6).
2. Oráčina, brázda, hlina, hrud', pole, rodný chotár (2,5).
3. Vékonybajszú, pelyhedzö bajszú fiatalember; szerelemre lobbantam / gyulladtam / szerelem gyúlt bennem; izzadni kezdett a homlokom / kivert a veríték / veríték gyöngyözött a homlokomon (3).
4. Zranil ma slovami, pôsobil mi bolesť; človek, ktorý je neustále na ceste, je nepokojný, nerád sa zdržiava na jednom mieste; silná väzba k niekomu alebo k niečomu (3).
5. Magdaléna = chlieb, Magdaléna = zem, Magdaléna = plodné pole, Magdaléna = rodný chotár, Magdaléna = materino mlieko (2,5).
6. "...zahorel som opravdivou láskou k zemi", "...nemal som v sebe ani kvapky tuláckej krvi", "...prácou sa dosýta nasýtiť" (1,5).
7. Individuálne riešenie (3)
8. Hlavný hrdina je zachytený na základe jeho myšlienok a citov / na psychologickvej rovine / pomocou vnútorného opisu, Zápotočný je zobrazovaný na rovine činov a aktov / pomocou vonkajšieho opisu (2)
9. Hrdina (0,5)
10. Individuálne riešenie (1)
11. *Epiteton / prívlastok* (najhroznejšia, strašnejšia novina, triezvejšie myšlienky, tuhý zápach, teplý výpar, žirna hlina, preukrutná láska, rodný chotár, plodné pole, opravdivá láska, tulácka krv, pokojná, chmúrna tvár, úbohé zviera).
Prírovnanie ("Bol by som sa k nemu pripil ako pijavica na žily", ..."zmäkol si od sily a dobroty ako mäkne plodné pole")
Metafora (Magdaléna = zem, chlieb, plodné pole, rodný chotár, materino mlieko)
Anafora ("Pri pohľade na jej nohy.... Pri pohľade na jej postavu.....Pri pohľade na jej ústa.....Pri pohľade na jej oči....").
Aliterácia ("plodné pole pod tichým...") (5)

TVORENIE TEXTU

1. Dedina a jej umelecké stvárnenie v slovenskej prozaickej literatúre

(Prístup k téme v jednotlivých literárnych štýloch, zobrazovanie života dedinských ľudí, ľudských charakterov podľa ľubovoľných autorov a ich ľubovoľných diel, vrátane slovenskej literatúry v Maďarsku)

Žáner: esej

Možné obsahové prvky

Dedina bola často miestom, kde aj významní slovenskí spisovatelia prežívali svoje detstvo. Vyrastali s obyčajnými ľuďmi, videli biedu i útrapy, s ktorými sa dedinčania stretávajú každý deň. Dedina je jednou z dominantných tém v slovenskej literatúre.

Autori rôznych období pristupovali k témam dediny rozdielnym spôsobom. Andrej Sládkovič vo svojom diele Detvan predstavuje idealizovaný obraz dedinského človeka a tým vytvára hrdinu pre slovenský ľud. Realisti prvej vlny realizmu (Svetozár Hurban Vajanský, Pavol Országh Hviezdoslav, Martin Kukučín a i.) len konštatovali pomery na dedine. Predstavitelia kritického realizmu (Jozef Gregor Tajovský, Božena Slančíková Timrava) už kritizovali a poukázali na ľudské nedostatky.

Andrej Sládkovič: Detvan

Martin Hudcovie – romantická postava bez konfliktov a protikladov. Je ideálnym predstaviteľom slovenského ľudu. Je zrodený ako syn prírody, pochádza zo sedliackeho rodu. Je čestný, statočný, trestá násilie a nespravodlivosť. Cení si svoj pôvod, má v úcte tradície.

Elena, jeho milá, je krásne dievča, poslušná dcéra a milujúca žena.

Kráľ Matej je idealizovaná historická postava. Zaujíma sa o to, ako ľud žije. Ocení statočnosť a čestnosť Martina.

Martin Kukučín: Rysavá jalovica

Je obrazom dedinského človeka, ktorý má zmysel pre humor, morálku, hoci má aj svoje slabosti. Dej je groteskno-humoristický, dynamický, mená postáv, dialógy a situačná komika dodávajú dielu komickosť.

Martin Kukučín: Neprebudený

Je to psychologická poviedka. Autor v nej urobil psychologickú sondu do mysle a duše človeka, ktorý vekom dospel, ale v myslí ostal na úrovni dieťaťa. Tragédia hlavného hrdinu Ondráša Machuľu spočívala v tom, že nedokázal reálne posúdiť prejavy ľudí. poplietol si sen so skutočnosťou, pričom zomiera neprebudený.

Martin Kukučín: Keď báčik z Chochoľova umrie

Hlavnými postavami tejto poviedky sú sedliak Ondrej Tráva a predstaviteľ upadajúcej zemianskej triedy, Aduš Domanický. Ondrej Tráva kúpi od Aduša sto mier jačmeňa. Postupne sa však dozvedá, že Aduš nemá nič z obrovského majetku, ktorý mu v opilosti opisoval. Hlavné postavy kontrastujú nielen svojím postavením v spoločenskom rebríčku, ale i ponímaním životných a morálnych hodnôt. Zemianstvo v spoločenskom rebríčku bolo vždy postavené vyššie. No z morálnej a majetkovej stránky upadalo stále viac a viac.

Božena Slančíková Timrava: Ťapákovci

Spisovateľka pranieuje zaostalosť, zadubenosť, zápečníctvo dedinského človeka. Ťapákovci sú leniví, zaostalí ľudia. V dome žijú šestnásti, štyria bratia so ženami a deťmi a najmladší Mišo bez rodiny. Majú sestru Anču – je mrzáčka. Konflikt je postavený na dvoch odlišných názoroch na život. Zdravší spôsob prezentuje Iľa, nevesta u Ťapákovcov. V závere získa aj

svojho muža na svoju stranu. Ťapákovčina znamená ľahostajnosť, lenivosť, zadubenosť, konzervativizmus až primitivizmus.

Jozef Gregor-Tajovský: Maco Mlieč

Sociálne ladená poviedka, ktorú autor vyrozprával v prvej osobe, ale na deji sa nezúčastnil, a tým vyvolal dojem skutočnej udalosti. Filozofia Maca Mlieča bola poriadne robiť a statočne umrieť. Maco poznal v živote iba tri veci: prácu, pokoru a poníženie. Neuvedomoval si svoju ľudskú hodnotu. Životné podmienky ho natoľko zdeformovali, že si neuvedomil, že sa stal lacnou pracovnou silou a svoj život prežil v robote pre iného. Na konci, keď cíti blížiacu sa smrť- sa chce ešte porátať so svojím gazdom, aby mu neostal nič dlžný. Autor chce ukázať, ako môže prostredie človeka formovať, ale i deformovať.

Jozef Gregor – Tajovský: Mamka Pôstková

Je to sociálna poviedka, ktorá opisuje utrpenie čestnej, pracovitej a statočnej dedinskej ženy, ktorá prežíva ťažký život s mužom pijanom a synom. Rozprávačom je bankový úradník, ktorého rozprávanie pôsobí hodnoverne, objektívne. Mamka dlhovala banke tri koruny a čestne vracala grajciar po grajciari zo svojej dlžoby. Nakoniec zrobená a chorá predá aj perinu, aby mohla banke splatiť dlh a pokojne umrieť.

Jozef Gregor-Tajovský: Do konca

V poviedke oslavuje čestného, svedomitého, chudobného, pracovitého človeka. Starý otec leží chorý na smrteľnej posteli. Predtým ako ochorel, žena mu vravela, že má pokosiť lúku a on jej to sľúbil. Vstal a obliekol sa, aby sľub splnil, ale viac už nedokázal. Spadol pri posteli, kde ho našli. Dali ho na posteľ, povedal im o sľube a zomrel.

Jozef Gregor Tajovský: Horký chlieb

Tragédia chudobnej vdovy, ktorá sama sa stará o rodinu. Zobrazuje tu lásku matky ku svojim deťom. Tajovský kritizuje panskú spoločnosť. Vytvára protiklad medzi materinskou láskou a povinnosťou. S mimoriadnym porozumením sa vcítil do postavy hlavnej hrdinky.

Jozef Cíger-Hronský: Jozef Mak

Jozef Mak je román o ľudskom osude – údele a utrpení. O osude jednoduchého človeka, človeka – milióna, ktorý aj keď nesúhlasí s krivdami, ktoré sa mu páchajú, nevie proti nim bojovať a brániť sa. Dielo je aj obrazom dediny s jej problémami – napríklad alkoholizmom. Poukazuje na to, že častokrát človeku určí osud okolie: rodina a ľudia.

Milo Urban: Živý bič

Je to sociálno-pedagogický román, ktorý sa odohráva počas 1. svetovej vojny v dedine Ráztoky. Uplatňuje sa tu expresionizmus, postavy konajú pudovo. Názov, Živý bič je symbolický, je to vojna a jej dôsledky, ktoré dopadajú na ľudí. Postavou sú Ráztočania ako kolektívny charakter. Pomery a ľudské vzťahy pod vplyvom vojny sa z jedného dňa na druhý zmenili. Vojna deformuje ľudské charaktery a zapríčiňuje tragédie mnohých čestných ľudí. Človek je bezbranný, dedina je zraniteľná, typický pokojný dedinský život sa pod vplyvom vonkajších súvislostí zničí.

Téma dediny, života na dedine v slovenskej literatúre v Maďarsku je o jeden motív bohatšia. Tu sa na osudoch jednotlivých protagonistov často poukazuje i na zložitú problematiku národného bytia v procese asimilácie. (Např.: Pavel Kondač: Hrboľatá cesta)

2. Napíšte krátky rozlúčkový prejav pri príležitosti odchodu zo strednej školy

Prejav má nasledovať nasledovné body:

- poďakovanie učiteľom
- vplyv školy na národné uvedomovanie žiakov
- zdokonaľovanie sa v slovenskom jazyku
- najmilšie spoločné zážitky
- rozlúčka so spolužiakmi

Žáner: príležitostný prejav

Možné obsahové prvky

Lubovoľné